

Dönem : 3
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 132

Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait kanun tasarısı ve Anayasa, Millî Savunma ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu 20 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/181)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Sayı : 71-958/431

17 . 1 . 1970

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 8 . 1 . 1970 tarihinde kararlaştırılan «Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel

Başbakan

Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait kanun tasarısı gerekçesi

I - Genelkurmay Başkanlığı ile Millî Savunma Bakanlığının görev ve yetkilerinin tarihsel gelişimi (1920 - 1960)

Genelkurmay Başkanlığı ile Millî Savunma Bakanlığının görev ve yetkileri sorunu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşundan günümüze kadar çeşitli safhalardan geçmiştir.

1. Büyük Millet Meclisi Hükümeti devresi :

2 Mayıs 1336 (1920) tarihli Büyük Millet Meclisi İera Vekillerinin sureti intihabına dair 3 sayılı Kanunla, her iki organ (Millî Müdafaa Vekâleti ve Erkânı Harbiyei Umumiye Vekâleti) ayrı birer bakanlık halinde kurulmuştur. Bunlardan Erkânı Harbiyei Umumiye Vekâleti, Silâhlı Kuvvetlerin harekât, eğitim ve istihbarat hizmetlerini; Millî Müdafaa Vekâleti de Türk Ordularının personel, seferberlik, ikmal ve idare hizmetlerini yürütmüştür. Bu devrede iki organ arasındaki koordinasyonu, Başkumandanlık müessesesi sağlamıştır.

2. 1924 Anayasası devresi :

1924 Anayasası, Başkomutanlığın Türkiye Büyük Millet Meclisinin mânevi varlığında mündemicolup, Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunacağını; Silâhlı Kuvvetlerin emir ve komutasının barışta özel kanuna göre Genelkurmay Başkanına, savaşta ise Bakanlar Kurulunun inhası üzerine Cumhurbaşkanıca atanacak zata tevdi edileceğini belirtmektedir. (M. 40) Millî Savunma hizmetinin ilkelerini çok genel şekilde düzenleyen bu madde, gerek Genelkurmay Başkanlığının bağlantı yeri, gerek Genelkurmay Başkanlığı ile Millî Savunma Bakanlığı arasındaki ilişkiler konusunda her hangi bir hüküm getirmemiştir. Dolayısıyla, sözü geçen ilişkiler, 1924 Anayasasının yürürlükte olduğu devrede çeşitli safhalar geçirmiş, değişik şekiller almıştır. Bu devre de üç safhada ele alınabilir.

a) 1924 - 1944 Devresi :

Erkânı Harbiye-i Umumiye Vekâleti, 3 Mart 1340 (1924) tarih ve 429 sayılı Kanunla kaldırılmış ve Cumhurbaşkanı adına ordunun barışta emir ve komutasına memur en yüksek askerî makam olmak ve görevlerinde bağımsız bulunmak üzere, Erkânı Harbiye-i Umumiye Riyaseti kurulmuştur. Erkânı Harbiye-i Umumiye Reisi, Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanı'nın onayıyla atanmakta ve görevine ilişkin konularda her Bakanlıkla muhabere edebilmektedir. Aynı kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde askerî bütçenin sorumluluğunu Millî Savunma Bakanına bırakmıştır. Bu devrede Genelkurmay Başkanlığı, genellikle bir plânlama organı rolü oynamış; harekât, eğitim ve istihbarat konularında Silâhlı Kuvvetlere emir ve kumanda etmiş; Millî Savunma Bakanlığı ise personel, ikmal ve idare hizmetlerini yürütmüştür.

b) 1944 - 1949 Devresi :

5 Haziran 1944 tarih ve 4580 sayılı «Genelkurmay Başkanlığının vazife ve salâhiyetleri hakkında Kanun», Genelkurmay Başkanlığının 429 sayılı Kanuna göre sahip bulunduğu bağımsız statüyü değiştirmiş ve bu makamı Başbakanlığa bağlamıştır. 4580 sayılı Kanuna göre, barışta Genelkurmay Başkanlığı Başbakan'a bağlı ve emir ve komutadan ve Genelkurmay işlerinde ona karşı sorumludur. Buna paralel olarak Başbakan da, barışta Genelkurmay işlerinden ve barış ve savaşta harb kuvvetlerinin emir ve komutası işlerinden Büyük Millet Meclisine karşı sorumludur.

Öte yandan, Genelkurmay Başkanının atanma usulünde de değişiklik yapılmış ve Başkanın, Başbakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla atanacağı belirtilmiştir. (m-2). 4580 sayılı Kanunun çıkarılmasında, Genelkurmay Başkanlığının bağımsız durumunun uygulamada doğurduğu mahzurlar rol oynamış ve bu makamın «Çok şumûllü olan uzun hazar yıllarındaki çalışmalarda, icabeden işlerdeki aksamalardan dolayı» Büyük Millet Meclisine karşı sorumlu olan yetkili bir mercie bağlanmasının zarurî olduğu sonucuna varılmıştır. Genelkurmay Başkanlığının Başbakanlığa bağlanışında ise, Genelkurmayın memleketin topyekûn savaşa hazırlanması bakımından bütün Devlet teşkilâtının faaliyetleriyle ilgili teknik bir ihtisas heyeti ve makamı olması ve diğer Bakanlıklara müstereken çalışıp ortaya koyacağı birçok işlerinin bulunması gibi sebepler göz önünde bulundurulmuştur. (Genelkurmay Başkanlığının vazife ve salâhiyetleri hakkındaki kanun lâyihası üzerinde Millî Müdafaa Encümeni mazbatası, T.B.M.M. zabıt ceridesi, Devre VII. İctima 1, c. 10, S. sayılı 128). Şunu ilâve etmek gerekir ki, bu devrede de Millî Savunma Bakanlığı, personel, ikmal ve idare hizmetlerini yürütmeye devam etmiştir.

4580 sayılı Kanunun getirdiği bu sistem uzun ömürlü olmamış ve 30 Mayıs 1949 tarih ve 5398 sayılı «Millî Savunma Bakanlığının kuruluş ve görevlerine dair kanun» la tekrar değiştirilmiştir. 5398 sayılı Kanunun getirdiği en önemli değişiklik, Genelkurmay Başkanlığının Millî Savunma Bakanlığına bağlanmasıdır. Bu kanunun hükümlerine göre, Cumhuriyet Ordusunun hazırlanması ve idaresiyle ödevli ve bu işlerden barışta ve seferde sorumlu olan Millî Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ile Bakanlık müsteşarının idaresi altındaki daireleri ihtiva eder. Millî Savunma Bakanlığı, Cumhuriyet Ordusunun personel, haber alma, harekât, eğitim, seferberlik ve ikmal işlerini Genelkurmay Başkanlığı vasıtasıyla, bunların dışındaki hizmetlerini de müsteşarlık vasıtasıyla yürütür. Genelkurmay Başkanının atanması ve değiştirilmesi ise, Millî Savunma Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla olur. (m. 3)

II - 1961 Anayasasının getirdiği sistem :

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, millî güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı Bakanlar Kurulunu sorumlu kılmış; Genelkurmay Başkanının, Silâhlı Kuvvetlerin Komutanı olduğunu belirtmiş; kendisinin Ba-

kanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca atanacağı, görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceğini ve Genelkurmay Başkanının bu görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumlu olacağını ifade etmiştir. (m. 110) Anayasanın bu hükmünde zikredilen ve Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerini düzenleyen kanun, henüz çıkmamıştır. Öte yandan, Genelkurmay Başkanlığını Millî Savunma Bakanlığına bağlayan 30 Mayıs 1949 tarih ve 5398 sayılı Kanunun ilk üç maddesinin, Anayasa Mahkemesinin 14 . 4 . 1966 tarihli kararıyla iptal edilmiş olması, Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerini Anayasaya uygun şekilde düzenleyen bir kanun çıkarılmasını bir kat daha zorunlu kılmıştır.

2. Millî savunma faaliyetleri teorik olarak emir ve komuta, idare hizmetleri halinde tezahür eylemektedir.

Genelkurmay Başkanının emir ve komuta hususunda Anayasanın vazettiği esas muhafaza edilmek kaydıyla, demokratik düzenin gereği ve çeşitli kanun hükümlerinin uygulanabilmesi ihtiyacı karşısında, Cumhuriyet tarihimizin seyri dâhilinde olduğu gibi bugünde mevcut bulunan Millî Savunma Bakanlığında, ayrıca sunulan bu Bakanlığın görev, yetki ve teşkilât kanunu tasarılarında gösterilen görevlerin verilmesi, bu kanun tasarısının hazırlanmasında bir prensibi teşkil eylemiştir.

3. Yürürlükteki Anayasamıza göre Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur. (m. 110 - 4)

Bu hüküm, Genelkurmay Başkanlığının yürüttüğü hizmetler bakımından tamamen Başbakana bağlı bir teşekkül olduğu mânasına olmayıp, bizzat veya ilgili Devlet kuruluşları ile irtibat halinde yaptığı görevler için Genelkurmay Başkanının bir sorumluluğu şeklinde anlaşılmaktadır.

Anayasanın Kurucu Mecliste kabulüne ait müzakere zabıtları da (Bağlılık) noktasında değişik görüşleri ihtiva etmektedir.

Bu anlayış dâhilinde bâzi görevlerin, Millî Savunma Bakanlığında verilmesi uygun, mümkün ve hattâ faydalı mütalâa edilerek tasarıya şekil verilmiştir.

4. 1924 Anayasası Genelkurmay Başkanını barışta Silâhlı Kuvvetlerin emir ve komutası ile görevlendirmiş, seferde ise bu görevi, Bakanlar Kurulunun inhası üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanacak bir zâta tevdi etmeyi emretmiş bulunmakta idi. (m. 40)

1961 Anayasası ise, barış ve sefer ayrımı yapmaksızın (Genelkurmay Başkanı Silâhlı Kuvvetlerin Komutanıdır. demektedir. Bu suretle savaşın başlangıcında muhtemel bir komutan değişikliğini ve bunun yaratabileceği mahsurları ortadan kaldırmıştır.

Anayasanın bu hükmüne tam bir açıklık vermek için, tasarıda bu hususa yer verilmiştir.

III - Kanun maddelerinin gerekçeleri :

Madde 1. — Bu hüküm, Genelkurmay Başkanının Komutanı olduğu Silâhlı Kuvvetler Teşkilâtını belirtmek amaçını gütmektedir. Genelkurmay Başkanlığı Teşkilâtının, bir bütün teşkil eden Silâhlı Kuvvetler kapsamı içine girdiği ve askerliğin gereği olarak Silâhlı Kuvvetlerden ayrılmıyacağı bir gerçektir. Silâhlı Kuvvetlerin Teşkilâtına ait kuruluş ve kadrolar sabit olmayıp, zamanın ihtiyaçlarına ve mevcut imkânlarla göre yeniden düzenlenebilir veya değiştirilebilir.

Maddenin ikinci fıkrası, Genelkurmay Başkanının Silâhlı Kuvvetlerin Komutanı olduğu yolundaki Anayasa hükmünü tekrarlamaktadır. Anayasamız, 1924 Anayasasından farklı olarak, barış ve savaş durumları arasında bir ayrım yapmamıştır. Bu itibarla Genelkurmay Başkanı hem barışta hem savaşta Silâhlı Kuvvetlerin Komutanlığını deruhde edecektir.

Madde 2. — Bu madde, Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerini göstermektedir. Bu görev ve yetkiler, Genelkurmay Başkanının Silâhlı Kuvvetler Komutanlığı sıfatından doğan hususlar olduğundan, tasarıda bunların mümkün olduğu kadar açık bir şekilde belirtilmesi yoluna gidilmiştir.

Genelkurmay Başkanı Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve lojistik hizmetlerine ait ilke ve öncelikler ile Silâhlı Kuvvetlerin

Bütçesine ait anaprogramları tesbit eder. Bunlardan komutanlık görevinden hiçbir surette ayrılmıyacak olan istihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve tedarik dışındaki lojistik hizmetleri Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığına bağlı teşkilleri ile yürütür.

Personel ve lojistik tedarik hizmetleri hakkında tesbit edeceği ilke, öncelik ve anaprogramları da Millî Savunma Bakanlığına bildirir.

Madde 3. — Yabancı devletlerle veya uluslararası kuruluşlarla yapılacak her türlü anlaşmaların askerî yönlerinin tâyinine ve uygulama esaslarının tesbitine Genelkurmay Başkanının veya yetkili temsilcilerinin katılması yahut yazılı mütalâasını bildirmek suretiyle iştirak etmesi, geçmişte görülen aksaklık ve emrivâkılarının tekrarlanmasını önleyecektir.

Madde 4. — Genelkurmay Başkanının, görev ve yetkilerine ilişkin konularda, ilgili bakanlıklar, daireler ve kurumlarla doğrudan doğruya yazışma yapabilmesi ve temaslarda bulunabilmesi, hem Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanması hususunda koordinasyonu kolaylaştıracak, hem de işlerin gecikmesiz olarak yürütülmesine imkân verecektir.

Madde 5. — Bu madde, Genelkurmay Başkanına özel kanunlarla verilen görev ve yetkileri saklı tutmaktadır.

Madde 6. — Genel gerekçede de belirtildiği gibi, Millî Savunma Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığının görev alanları birbirlerinden ne kadar ayrılırsa ayrılсын, bu iki kuruluş arasında yakın bir işbirliği olmadıkça, Millî Savunma hizmetinin ahenkli bir şekilde yürütülemeyeceği açıktır. Madde, bu işbirliğini kanuni bir zorunluluk olarak ifade etmektedir.

Madde 7. — Madde, Anayasanın 110 ncu maddesinin dördüncü fıkrasındaki ifadeyi aynen tekrarlayarak, Genelkurmay Başkanının, görev ve yetkilerinden dolayı Başbakanı karşı sorumlu olacağını belirtmektedir.

Madde 8. — Bu madde ile Genelkurmay Başkanının atanma usulü gösterilmiş olup aynen Anayasadan alınmıştır. Ancak, kimlerin Genelkurmay Başkanı olabileceği hususunda tereddüde düşülmemesi ve bir anlaşmazlığa sebebiyet verilmemesi için, bu makamın önemi ve askerliğin gereği olarak, kıdem, rütbe ve tecrübe bakımından lüzumlu görülen nitelikler bu maddede ayrıca zikredilmiştir.

Genel hukuk esaslarına göre değiştirilme veya emekliye ayrılmada uygulanacak usulün, atanmadaki usulün aynı olması gerekir.

Silâhlı Kuvvetlerin normal bir düzen içinde vazife görmesi bakımından büyük önem taşıyan Genelkurmay Başkanlığının her hangi bir sebeple uzun süre boş bırakılmasının mahzurlarını önlemek amacıyla, Genelkurmay Başkanlığının boşalması halinde en geç 45 gün içinde atanma yapılacağı hükmü konulmuştur.

Madde 9, 10 ve 11. — Bu maddeler, yürürlükten kaldırılan diğer kanun hükümlerini, yürürlüğe girme ve yürütme hususlarını ihtiva etmektedir.

Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. : 1/181
Karar No. : 3

29 . 4 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Millî Savunma Bakanlığı görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı ile Genelkurmay Başkanlığının görev ve yetkilerine ait kanun tasarisını görüşmek üzere Genel Kurulun 21 . 1 . 1970 tarihli 21 nci birleşiminde kurulması kabul edilmiş bulunan Geçici Komisyonumuzda, ilgili Millî Savunma Bakanı ve Bakanlık temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere olundu.

Her iki tasarı da Yüce Meclise aynı gerekçelerle sevk edilmiş olduğundan tümü üzerinde birlikte görüşülmesi bilâhara maddelere geçildiğinde ayrı ayrı müzakere edilmesi Geçici Komisyonumuzca kararlaştırıldı.

Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığının görev ve yetkilerinin tarihsel gelişimi Büyük Millet Meclisi Hükümeti devresinde, 1924 Anayasası devresinde (1924 - 1944, 1944 - 1949 ve 1949 dan sonraki devre olmak üzere üç bölümde anlatılmıştır.) ve 1961 Anayasasının getirdiği sistem olmak üzere üç ayrı bölüm halinde bertafsil anlatılan hususlara ilâveten Sayın Millî Savunma Bakanının ve Bakanlığın teknik elemanlarının verdikleri mütemmim malûmat neticesi her iki tasarı da uygun mütalâa olunarak tümü prensip olarak kabul edildikten sonra maddelerin tetkiki ne geçilmiştir.

Mezkûr tasarının Yüce Meclislere sevkine Anayasamızın 110 ncu maddesinin âmir hükmü âmil olmuştur.

110 ncu maddenin birinci fıkrasına göre Başkumandanlık T. B. M. Meclisinin mânevi varlığından ayrılmıyacağını ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunacağını belirtmiştir.

Diğer bir fıkrada millî güvenliğinin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerinin savaşa hazırlanmasından, T.B.M. Meclisine karşı Bakanlar Kurulu sorumlu kılınmış, Genelkurmay Başkanının Silâhlı Kuvvetlerin komutanı olduğu belirtilmiş; kendisinin bu sıfatla sahibolacağı görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi öngörülmüş ve Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı, Başbakanlığa değil, Başbakana karşı, bağlı değil, sorumlu tutulmuştur.

Anayasa Mahkemesi Genelkurmay Başkanlığını Millî Savunma Bakanlığına bağlayan 5398 sayılı Kanunun ilk üç maddesini iptal etmiş, 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 34 ncu maddesiyle 121 nci maddesinin (e) bendini de Genelkurmay Başkanlığının, Millî Savunma Bakanlığının bir dairesi olamayacağını, subaylığa nasıp ve terfilerde Millî Savunma Bakanlığı kargâhında görevlendirilecek subay ve astsubayların atanmalarında Millî Savunma Bakanlığını yetkili kılan bu hükümleri Anayasaya aykırı bulduğundan iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi Genelkurmay Başkanını sadece «komuta» göreviyle Silâhlı Kuvvetlerin harb teknik ve taktiği bakımından yönetimiyle görevlendirilmiş, komuta dışında kalan Millî Savunma hizmetlerinin idari yönlerinin yürütülmesi yani yönetimin, personel, malî işler ve lojistik gibi konularda Millî Savunma Bakanlığını görevlendirmiştir.

Millî Savunma hizmetinin yürütülmesinde askerî komuta işleriyle, hizmetin genel yönetimini birbirinden ayırmak lâzımdır.

Bunlardan birincisi olan komuta görevi; istihbarat, harekât, teşkilât ve eğitim konuları «Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait kanun tasarısı» ile Genelkurmay Başkanına bırakılmış, ikincisi yani hizmetin genel yönetimini sağlayan siyasi, hukukî, sosyal ve malî işlemlerin T.B.M. Meclisine karşı sorumluluğu olan Millî Savunma Bakanı ve emrindeki teşkilât tarafından yerine getirilmesi için de «Millî Savunma Bakanlığı görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı» hazırlanıp sevk edilmiştir. Bununla birlikte Genelkurmay Başkanının komutanlık icabı olan yetkilerinin tam olabilmesi için, yürütülmesi Millî Savunma Bakanlığına bırakılmış olan personel ve lojistik hizmetlerin de ilke, öncelik ve anaprogramlarının Genelkurmay Başkanınca tesbiti öngörülmüştür.

Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait kanun tasarısının; kuruluş ve komutanlık matlahı altındaki 1 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Kara, deniz, hava kuvvetleri ihtiyaçlarını bildiren bütçelerini yaparak Genelkurmayaya gönderirler, Genelkurmay Başkanı Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve lojistik hizmetlerine ait ilke ve öncelikler ile Silâhlı Kuvvetlerin bütçesine ait programları tesbit eder ve Millî Savunma Bakanlığına bildirir. Millî Savunma Bakanlığı da genel bütçe içinde ve memleketin ekonomik ve siyasi şartlarını göz önünde tutarak (Devlet Plânlama Teşkilâtı ile koordineli çalışması neticesi) ben şu kadar parayı ancak verebili-

rim ona göre gerekli kısıntıyı yapın ve getirin der, Genelkurmay Başkanı bu direktifin ışığı altında bütçe anataslağını hazırlayıp Millî Savunma Bakanlığına gönderir. Yani kısaca ordunun ihtiyacını, hangi kuvvetlere hangi silâh araç ve gereçlerin öncelikle alınacağını, Genelkurmay bilir ve Millî Savunma Bakanlığı da sarf yapar.

Görev, yetki ve sorumluluk; matlabı altındaki tasarının 2 nci maddesinin birinci fıkrası ile (a) bendinin iltibaslara mahal vermemek ve Millî Savunma Bakanlığının görev ve teşkilâtına ait Geçici Komisyonumuzca görüşülmesi tamamlanmış olan tasarının değişiklikle ilgili 2 nci maddesine mütenazır olarak :

«II - Görev, yetki ve sorumluluk :

Madde 2. — Genelkurmay Başkanı, Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve lojistik hizmetlerine ait ilke ve öncelikler ile anaprogamlarını tesbit eder.

Bunlardan;

a) İstihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve tedarik dışında lojistik hizmetlerin; kara, deniz, hava kuvvetleri komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığına bağlı kuruluşlar ile uygulanmasını sağlar.» şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Tasarının 3 nü maddesinin, teknik yönden komplikasyon doğurmamak, geçmişte görülen aksaklıkları ve emrivakilerin tekrarlanmamasını önlemek, iltibaslara sebebiyet vermemek, protokol icaplarına uyulup müşkül vaziyete düşülmemek için, «gerektiği» nin tâyini bizatihi anlaşmayı yapan daire olmasına rağmen, ilgili bakanlık veya dairenin istemi üzerine olduğuna göre maddeye vuzuh vermek için «Uluslararası yapılacak anlaşma ve anlaşmaların askerî yönlerinin tâyininde ve uygulama esaslarının tesbitinde Genelkurmay Başkanının mütalâası alınır. Gerekliğinde toplantılara katılır veya temsilci gönderir.» şeklinde değiştirilerek Geçici Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Tasarının 4, 5, 6 ve 7 nci maddeleri Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

III - Atanma : Matlabı altında Genelkurmay Başkanının nasıl atanacağını, kimlerin Genelkurmay Başkanı olabileceğini, değiştirme ve emekliye ayrılmalardaki usulün atanmadaki usulün aynı olduğunu, bildiren tasarının 8 nci maddesinin birinci fıkrasında, (Deniz ve Hava Kuvvetleri) ibaresindeki sehven (ve) olarak yazılan bağlantı edatının «veya» şeklinde düzeltilmiş ve madde bu değişiklikle Geçici Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

IV - Çeşitli hükümler, matlabı altında yürürlükten kaldırılan diğer kanun hükümlerini bildiren tasarının 9 neu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

V - Yürürlük ve yürütme : Matlabı altında tasarının 10 neu ve 11 nci maddeleri Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Afyon K.
H. Dinçer

Sözeü
Bursa
M. Tayyar

Kâtip
Adana
C. Akçalı

Hatay
A. Yılmaz

İçel
C. Okyayuz

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

**Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine
ait kanun tasarısı**

I - Kuruluş ve komutanlık :

MADDE 1. — Silâhlı Kuvvetlerin teşkilâtı, kendi kuruluş ve kadrolarında gösterilir.

Genelkurmay Başkanı, barışta ve savaşta Silâhlı Kuvvetlerin Komutanıdır.

II - Görev, yetki ve sorumluluk :

MADDE 2. — Genelkurmay Başkanı, Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve lojistik hizmetlerine ait ilke ve öncelikler ile bütçe anaprogramlarını tesbit eder.

Bunlardan;

a) İstihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve tedarik dışındaki lojistik hizmetlerin; Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığına bağlı teşkilatlar ile uygulanmasını sağlar.

b) Personel hizmetleri, özel kanunlarına göre yürütülür.

c) Lojistik tedarik hizmetleri için, tesbit etmiş olduğu ilke, önceli ve anaprogramları, bu hizmetleri yürütecek olan, Millî Savunma Bakanlığına bildirir.

MADDE 3. — Genelkurmay Başkanı, uluslararası yapılacak her türlü anlaşma ve andlaşmaların askerî yönlerinin tâyininde ve uygulama esaslarının tesbitinde yapılacak toplantılara gerekirse katılır veya temsilci gönderir, ya da yazılı mütalâasını bildirir.

MADDE 4. — Genelkurmay Başkanı; şahsen veya yetkili kılacağı kişi ve kuruluşlarla, görev ve yetkilerine ait konularda, ilgili bakanlıklar, daireler ve kurumlar ile doğrudan yazışma yapabilir ve temaslarda bulunabilir.

MADDE 5. — Genelkurmay Başkanına özel kanunlar ile verilen görev ve yetkiler saklıdır.

MADDE 6. — Genelkurmay Başkanı, hizmetlerin yürütülmesinde Millî Savunma Bakanlığı ile işbirliği yapar.

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

**Genel Kurmay Başkanının görev ve yetkilerine
ait kanun tasarısı**

I. - Kuruluş ve komutanlık :

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

II. - Görev, yetki ve sorumluluk :

MADDE 2. — Genel Kurmay Başkanı, Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında; personel, istihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve lojistik hizmetlerine ait ilke ve öncelikler ile anaprogramlarını tesbit eder.

Bunlardan;

a) İstihbarat, harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve tedarik dışındaki lojistik hizmetlerin; Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığına bağlı kuruluşlar ile uygulanmasını sağlar.

b) Personel hizmetleri, özel kanunlarına göre yürütülür.

e) Lojistik tedarik hizmetleri için, tesbit etmiş olduğu ilke, öncelik ve anaprogramları, bu hizmetleri yürütecek olan, Millî Savunma Bakanlığına bildirilir.

MADDE 3. — Uluslararası yapılacak anlaşma ve andlaşmaların askerî yönlerinin tâyininde ve uygulama esaslarının tesbitinde Genelkurmay Başkanının mütalâası alınır. Gerektiğinde toplantılara katılır veya temsilci gönderir.

MADDE 4. — Tasarının 4 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarının 5 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Tasarının 6 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin Teklifi

MADDE 7. — Genelkurmay Başkanı ve görev yetkililerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur.

III - Atanma :

MADDE 8. — Genelkurmay Başkanı; Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlığını yapmış general ve amiraller arasından, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca atanır.

Genelkurmay Başkanının başka bir göreve atanması veya emekliye ayrılması, atanmasındaki usule göre yapılır.

Genelkurmay Başkanlığının boşalması halinde, en geç 45 gün içinde atanma yapılır.

IV - Çeşitli hükümler :

MADDE 9. — Diğer kanunların bu kanuna aykırı olan hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

V - Yürürlük ve yürütme :

MADDE 10. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 11. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Komisyonun Teklifi

MADDE . 7— Tasarımın 7 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

III. — Atanma :

MADDE 8. — Genelkurmay Başkanı; Kara, Deniz veya Hava Kuvvetleri Komutanlığını yapmış general ve amiraller arasından, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca atanır.

Genelkurmay Başkanının başka bir göreve atanması veya emekliye ayrılması, atanmasındaki usule göre yapılır.

Genelkurmay Başkanlığının boşalması halinde, en geç 45 gün içinde atanma yapılır.

IV. - Çeşitli Hükümler :

MADDE 9. — Tasarımın 9 ncu maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

V. — Yürürlük ve yürütme :

MADDE 10. — tasarımın 10 ncu maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Tasarımın 11 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

8 . 1 . 1970

Başbakan <i>S. Demirel</i>	Devlet Bakanı <i>R. Sezgin</i>	Devlet Bakanı <i>H. Atabeyli</i>	Devlet Bakanı <i>T. Bilgin</i>
Devlet Bakanı <i>G. Titrek</i>	Adalet Bakanı <i>Y. Z. Önder</i>	Millî Savunma Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	İçişleri Bakanı <i>H. Menteseoğlu</i>
Dışişleri Bakanı <i>İ. S. Çağlayan</i>	Maliye Bakanı <i>M. Erez</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>O. Oğuz</i>	Bayındırlık Bakanı <i>T. Gülez</i>
Ticaret Bakanı V. <i>G. Titrek</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>V. Â. Özkan</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>A. İ. Birincioglu</i>	Tarım Bakanı <i>İ. Ertem</i>
Ulaştırma Bakanı <i>N. Mentese</i>	Çalışma Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Sanayi Bakanı <i>S. Kılıç</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>S. O. Avcı</i>
Turizm ve Ta. Bakanı <i>N. Cevheri</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>H. Nakiboğlu</i>	Köy İşleri Bakanı <i>T. Kapanlı</i>	Orman Bakanı <i>H. Özalp</i>

Gençlik ve Spor Bakanı
İ. Sezgin